

Tadeusz Polak

Pracownie konserwacji zabytków : kilka danych liczbowych

Ochrona Zabytków 21/3 (82), 4-5

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRACOWNIE KONSERWACJI ZABYTKÓW

(KILKA DANYCH LICZBOWYCH)*

Pracownie Konserwacji Zabytków jako przedsiębiorstwo państwowe zostały powołane do życia Zarządzeniem Ministra Kultury i Sztuki z dnia 25 sierpnia 1950 r., a rozpoczęły swoją działalność 1 marca 1951 r. Inicjatywa stworzenia centralnej instytucji, zajmującej się konserwacją zabytków, powstała w Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków, a ściślej Głównym Urzędzie Konserwatorskim, na czele którego stał prof. dr Jan Zachwatowicz. Nowo powstałe przedsiębiorstwo przejęło w pierwszej fazie swojej działalności kadre specjalistów, działającą do tej pory w niedużych pracowniach dokumentacji historycznej, architektonicznych i konserwacji dzieł sztuki, jakie czynne były od 1945 r. przy Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków i wojewódzkich konserwatorach zabytków. W tym też okresie scentralizowana organizacja PKZ obejmowała swoim zasięgiem zaledwie 1/4 terytorium kraju, a możliwości przerobowe nie przekraczały 2,5 mln złotych rocznie. Obecnie przerób tego wszechstronnie wyspecjalizowanego przedsiębiorstwa wyraża się sumą 280 mln złotych w skali rocznej (1968), a organizacja jego obejmuje cały teren kraju. Aktualnie istnieje 7 oddziałów — w Warszawie, Gdańsku, Krakowie, Lublinie, Poznaniu, Szczecinie i Wrocławiu. W województwach, gdzie nie ma oddziałów powołano do życia podległe oddziałom zakłady — w Jarosławiu, Kielcach, Olsztynie i Toruniu. W pozostałych województwach gdzie nie istnieją zakłady, powołano Kierownictwa Grup Robót Konserwatorskich. Zarówno oddziały, jak i zakłady posiadają szereg pracowników wykonujących dokumentację, projektowanie oraz konserwację zarówno architektury, jak i zabytków ruchomych. Organizacja taka daje możliwość szybkiej i skutecznej decyzji, tak bardzo potrzebnej w prowadzeniu prac konserwatorskich, a zarazem wykonywanie prac w zaplanowanych terminach i zastosowania nowoczesnych metod.

Pracownie Konserwacji Zabytków reprezentują obecnie wszystkie podstawowe dyscypliny konserwatorskie — posiadają 8 pracowni dokumentacji naukowo-historycznej, 10 architektonicznych pracowni projektowych, 12 pracowni konserwacji dzieł sztuki (konserwacja malarstwa ściennego i sztalugowego, rzeźby kamiennej, drewnianej i sztukaterii, metalu, papieru, tkanin, witraży itp.), 3 archeologiczne pracownie konserwatorsko-badawcze, 3 laboratoria naukowo-badawcze (obok bieżących usług na rzecz poszczególnych pracowni opracowują one nowe metody i śledzą wyniki prac konserwatorskich) oraz 26 Kierownictw Grup Robót Konserwatorskich. Nadto istnieje szereg placówek pomocniczych, jak pracownie fotograficzne, biblioteki, komórki szkoleniowe itp. PKZ zatrudniają obecnie około 3000 ludzi, w tej liczbie wielu wybitnych specjalistów. Dla zobrazowania zasięgu prac przeprowadzonych w ciągu 17 lat istnienia przedsiębiorstwa niech posłużą liczby — odbudowa 4220 obiektów architektonicznych, konserwacja 5816 zabytków ruchomych, opracowanie dokumentacji techniczno-konserwatorskiej do 2813 obiektów oraz naukowo-historycznej dla 2004, opracowanie studiów urbanistycznych dla 408 zespołów staromiejskich. Ogółem wykonano — w tym okresie — prace konserwatorskie na sumę 1803 mln złotych.

Artykuły i komunikaty zawarte w tym numerze dają pewne pojęcie o zakresie i metodach pracy niektórych pracowni PKZ. Mimo że są to tylko przykłady, mogą one zobrazować złożoność i różnorodność problemów, z jakimi styka się nasze przedsiębiorstwo w swej codziennej pracy.

Inż. Tadeusz Polak
dyr. Zarządu Pracowni Konserwacji Zabytków
Warszawa

* Dane o działalności PKZ podaje Józef E. Dutkiewicz, *Dwadzieścia lat ochrony zabytków w Pol-*

sce Ludowej, „Ochrona Zabytków” XVII (1964), nr 2 (65), s. 9—11.

LES ATELIERS DE CONSERVATION DES MONUMENTS HISTORIQUES (QUELQUES DONNÉES EN CHIFFRES)*

Les Ateliers de Conservation des Monuments Historiques en tant qu'entreprises d'Etat ont été institués en vertu de l'Ordonnance du Ministre de la Culture et des Arts du 25 août 1950, et ont commencé leur activité le 1 mars 1951. L'initiative de créer l'institution centrale, s'occupant de la conservation des monuments historiques, a été prise à la Direction Générale des Musées et de la Protection des Monuments et plus précisément à l'Office Central de Conservation, dirigé par le professeur dr Jan Zachwatowicz. L'entreprise nouvellement créée a engagé dans la première phase de son activité, des cadres de spécialistes, travaillant jusqu'à présent dans des petits centres de documentation historique, architectonique et de conservation des oeuvres d'art, mis sur pied à partir de 1945 près de la Direction Générale des Musées et de Protection des Monuments historiques et des ateliers de conservation des monuments des voïvodies. Dans cette période l'organisation centralisée des Ateliers (PKZ) couvrait à peine 1/4 du territoire du pays et les possibilités économiques de la conservation ne dépassaient point 2,5 mlns de zlotys par an. Actuellement les travaux de conservation de cette entreprise très spécialisée s'expriment par la somme de 280 mlns de zlotys à l'échelle annuelle (1968), et son organisation englobe tout le territoire du pays. Il existe à présent 7 sections, celles de Varsovie, Gdańsk, Cracovie, Lublin, Poznań, Szczecin et Wrocław. Dans les voïvodies où il n'existe pas de section on a constitué des établissements affiliés aux sections de Jarosław, Kielce, Olsztyn et Toruń. Dans les autres voïvodies il'y a des centres plus modestes — des groupes de travaux de conservation. Aussi bien les sections que les établissements possèdent une série de départements permettant de rassembler la documentation, de dresser des projets et de procéder à la conservation de l'architecture et du mobilier ancien. Une organisation de ce genre permet de prendre une décision rapide et efficace, indispensable pour la réalisation des travaux de conservation et en même

temps d'effectuer les travaux dans le temps prévu avec l'application des méthodes modernes. Les Ateliers PKZ représentent actuellement toutes les disciplines fondamentales de conservation; ils possèdent 8 centres de documentation scientifico-historique, 10 ateliers architectoniques de projet, 12 ateliers de conservation des biens mobiliers (conservation des peintures murales et de chevalet, des sculptures en pierre, en bois et des ornements en stuc, du métal, du papier, des tissus, des vitraux, etc.), 3 ateliers archéologiques de conservation et de recherche, 3 laboratoires scientifiques et de recherche (outre les services courants pour les ateliers respectifs ils élaborent de nouvelles méthodes et suivent les résultats des travaux de conservation) ainsi que 26 groupes de travaux de conservation architectonique. En plus il existe nombre de services auxiliaires, à savoir: des ateliers photographiques, des bibliothèques, des sections de formation. Les Ateliers PKZ emploient actuellement 3000 personnes, dont de nombreux spécialistes éminents. Pour illustrer la portée des travaux effectués au cours des 17 ans d'existence de l'entreprise, nous citerons les chiffres suivants: reconstruction de 4260 objectifs architectoniques, conservation de 5816 biens mobiliers, élaboration de la documentation technique et de conservation pour 2813 objectifs et scientifico-historique pour 2004 objectifs, élaboration d'études urbanistiques pour 408 ensembles urbains historiques. Au total on a effectué au cours de cette période — des travaux de conservation pour la somme de 1803 millions de zlotys.

Les articles et les communiqués contenus dans ce numéro donnent une certaine notion de l'étendue et des méthodes de travail de certaines unités des Ateliers. Quoique ce ne sont que des exemples, ils peuvent illustrer la complexité et la diversité des problèmes que notre entreprise rencontre dans son travail quotidien.

* Données sur l'activité des PKZ par Józef E. Dutkiewicz. *20 ans de protection des monuments*

historiques en Pologne Populaire „Protection des Monuments Historiques” XVII (1964), nr 2(65), p. 9—11.